

БЛОКИ ДЬЕНЕША

Логічні блоки Дьенеша - абстрактно-дидактичний засіб. Це набір фігур, що відрізняються одна від одної кольором, формою, розміром, товщиною. Ці властивості можна варіювати, однак найчастіше на практиці використовуються три кольори: червоний, жовтий, синій; чотири форми: коло, квадрат, трикутник, прямокутник; по дві характеристики величини: великий і маленький та товщини: тонкий і товстий.

У даному комплекті 48 блоків. Можна обмежитися і меншим числом блоків: взяти менше кольорів, форм або виключити відмінність по товщині. Кожна фігура характеризується чотирма властивостями: кольором, формою, розміром і товщиною. У наборі немає двох фігур, однакових за всіма властивостями.

Для роботи з дітьми однієї групи впродовж усього дошкільного дитинства потрібно один-два набори об'ємних фігур - блоків і набір плоских геометричних фігур на кожну дитину.

Картки, на яких позначено властивості, допомагають дітям перейти від наочнообразного мислення до наочно-схематичного, а картки з запереченням властивостей - місток до словесно-логічного мислення. Логічні блоки допомагають дитині опанувати розумові операції та дії, що є важливими, як в

плані математичної підготовки, так і з точки зору загального інтелектуального розвитку. До таких дій відносяться: виявлення властивостей, їх абстрагування, порівняння, класифікація, узагальнення, кодування і декодування, а також логічні операції «не», «і», «або». Використовуючи блоки, можна закладати в свідомість малюків початки елементарної алгоритмічної культури мислення, розвивати у них здатність діяти усно, освоювати знання про числа і геометричні

фігури, просторове орієнтування.

Комплект логічних блоків дає можливість вести дітей у їх розвитку від оперування однією властивістю предмета до оперування двома, трьома і чотирма властивостями. У процесі різноманітних дій з блоками діти спочатку освоюють уміння виявляти і абстрагувати в предметах одну з властивостей (колір, форму, розмір, товщина), порівнювати, класифікувати і узагальнювати предмети по одній з цих властивостей. Потім вони оволодівають уміннями аналізувати, порівнювати, класифікувати і узагальнювати предмети відразу за двома властивостями :кольором і формою, формою і розміром, розміром і товщиною і т.д., дещо пізніше - за трьома :кольором, формою і розміром; формою, розміром і товщиною; кольором, розміром і товщиною і, нарешті, за чотирма властивостями : кольору, форми, розміру і товщини.

У залежності від віку дітей можна використовувати не весь комплект, а якусь його частину: спочатку блоки різні за формою і кольором, але однакові за розміром і товщиною (12 штук), потім різні за формою, кольором і розміром, але однакові по товщині (24 штуки) і в кінці - повний комплект фігур (48 штук).

Це важливо ще й тому, що чим різноманітніший матеріал, тим складніше абстрагувати одні властивості від інших, а значить і порівнювати, і класифікувати, і узагальнювати.

Загальна характеристика системи ігор та вправ, спрямованих на розвиток

логічного мислення дітей

Охарактеризуємо три групи поступово ускладнених ігор та вправ:

- 1) для розвитку умінь виявляти і абстрагувати властивості,
- 2) для розвитку умінь порівнювати предмети за їх властивостями,
- 3) для розвитку здатності до логічних дій та операцій.

Ігри та вправи дані в трьох варіантах (I, II, III). Ігри вправи I варіанту розвивають у малюків вміння оперувати однією властивістю (виявляти і абстрагувати одну властивість від інших, порівнювати, класифікувати і узагальнювати предмети на її основі).

З допомогою вправ I варіанту діти отримають перші уявлення про

заміщення властивостей знаками-символами, освоюють вміння строго слідувати правилам при виконанні дій, наблизяться до розуміння того, що порушення правил не дозволяє досягти правильного результату. До цього варіанту можна віднести такі ігри і вправи, як «Знайди скарб», «Допоможи комашці», «Незвичайні фігури» та інші.

За допомогою ігор та вправ II варіанту розвиваються вміння оперувати відразу двома властивостями : виявляти і абстрагувати дві властивості; порівнювати, класифікувати і узагальнювати предмети відразу за двома властивостями. Вони даються в такій послідовності, що забезпечує оволодіння дитиною вміннями спочатку порівнювати, потім класифікувати і узагальнювати предмети. При цьому, спочатку дитина освоює порівняння предметів за заданими властивостями, потім - за самостійно виділеним і поступово переходить від порівняння двох предметів до порівняння трьох. Можна запропонувати такі ігри і вправи, як «Доріжки», «Доміно» й інші.

Ігри та вправи III варіанту формують вміння оперувати відразу трьома

властивостями. Детальніше про ігри і вправи цього варіанту можна дізнатися в розділі «Методичні рекомендації щодо організації ігрової діяльності з блоками в групах дітей старшого дошкільного віку».

Вправи, за винятком третьої групи (логічні дії та операції), не адресуються

конкретному вікові, тому що діти одного календарного віку можуть мати різний психологічний вік. Тож перш ніж почати роботу з дітьми, слід встановити, на якій сходинці інтелектуального розвитку перебуває кожен малюк.

Етапи роботи з дошкільниками з використанням блоків Дьєнєша

1 етап роботи

«Знайомство».
Педагог-спостерігач. Діти самостійно граються з блоками.

Залежно від віку дітей можна використовувати спочатку блоки, різні за формою і кольором, але однакові за розміром та товщиною (12 штук), потім різні за формою, кольором й розміром, але однакові за товщиною (24 штуки), і наприкінці — повний комплект блоків (48 штук).

2 етап роботи

«Обстеження».
За допомогою сприйняття діти пізнають зовнішні властивості предметів (колір, форму, величину). Діти обводять пальчиком контури предметів, групують їх за кольором, розміром, формою і т. д. Такі способи обстеження предметів мають важливе значення для формування операцій порівняння, узагальнення.

3 етап роботи

«Ігровий».

Пропонуємо дітям гру. Грати і розкладати блоки цікавіше для когось або для чогось. Наприклад, пригостити звірів, розселити мешканців, посадити город і т.д. Комплекс ігор представлений в невеликій брошурі, що входить до комплекту з блоками.

4 етап роботи

«Порівняння».

Діти починають встановлювати подібності та відмінності між фігурами. Важливо, щоб дитина розуміла сенс питань «Чим схожі фігури?», «У чому різниця між фігурами?»

Поступово діти починають користуватися сенсорними еталонами і їх узагальнюючими поняттями, такими як форма, колір, розмір, товщина.

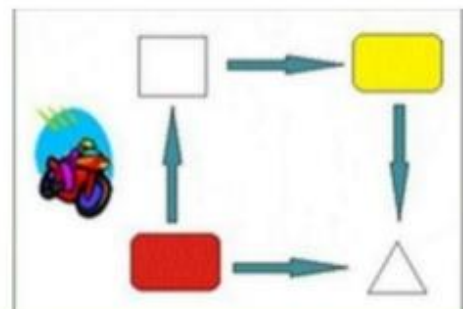
5 етап роботи

«Пошуковий».
Діти вчаться знаходити блоки за словесною інструкцією по одному, двох, трьох і всім чотирьом наявним ознаками. Наприклад, знайти і показати будь-який квадрат.

В іграх такого типу у дітей формується найважливіша розумова операція – абстрагування (метод «відволікання», що дає змогу переходити від конкретних предметів (елементів) до загальних понять і законів розвитку.)

6 етап роботи

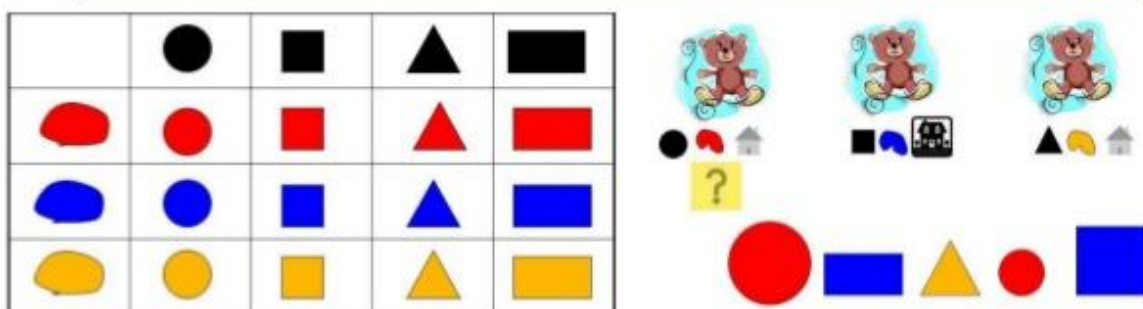
«Знайомство із символами».
Пропонуються ігри та вправи, де властивості блоків зображені схематично, на картках. Це дозволяє розвивати здатність до моделювання і заміщення властивостей, вміння кодувати і декодувати інформацію.

7 етап роботи

«Змагальний».

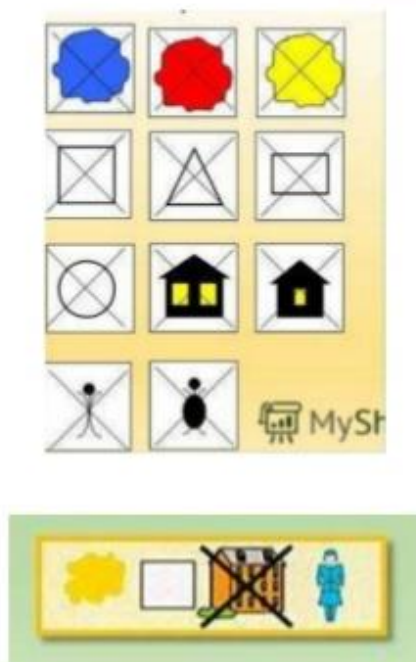
Діти загадують один одному фігуру, яку потрібно знайти, придумують свою кодову схему. У гру з блоками включається елемент змагання.. Виграє той, хто жодного разу не помилиться як при кодуванні, так і при пошуку закодованої фігури.

8 етап роботи

«Заперечення».

Ігри з блоками ускладнюються за рахунок введення значка заперечення «не». Такі ігри формують у дітей поняття про заперечення

Мовлення

Ігри з блоками Дьенеша сприяють розвитку мовлення: діти вчаться міркувати, вступають в діалог зі своїми однолітками, будують свої висловлювання, використовуючи в реченнях сполучники «і», «або», «не», та інші. Вони охоче вступають в мовленнєвий контакт з дорослими, збагачується словниковий запас, пробуджується жвавий інтерес до навчання.

